

ОБОВ'ЯЗОК, ЯК ІНТЕРЕСИ СУСПІЛЬСТВА, ТА ПРАВА ЛЮДИНИ, ЯК ІНТЕРЕСИ КОЖНОГО, НА ПРИКЛАДІ ВАКЦИНАЦІЇ

Георгій Юрійович ІВАНОВ,

студент II курсу Гуманітарно-правового факультету, Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» (спеціальність «081 Право»)

Незалежно від того, який сьогодні день, завжди будуть існувати протиріччя між природними правами, які даруються нам з народження, і законами, що встановлюються відповідно до того у який період ми живемо, в яких обставинах та в якому суспільстві. Проте задачею кожної людини, а саме особи, що є членом суспільства і живим створінням природи, є не подолання кордонів між цими протилежностями, а розуміння та балансування їх, через аналіз та врахування всіх можливих перспектив й загроз.

Актуальність даного питання є дуже вагомим, особливо у військовий, чи надзвичайний час, або в період масового поширення хвороби, з якою людство раніше не стикалось. У цих ситуаціях у більшості людей знову виникає обурення з приводу того, що їхні можливості влада обмежує незаконно і що це є відкритим порушенням прав людини.

У такий час потрібно розуміти, що обмеження приватних прав може відбуватися в інтересах держави та її народу, або світової спільноти та людства, коли самі обмеження пов'язані з особливими обставинами, які чітко встановлюються внутрішнім, або міжнародним правом. Також важливо врахувати, коли подібні дії обумовлені необхідністю уникнути порушення прав і свобод інших людей. Причиною таких ситуацій, особливо в Україні, є не тільки поширення коронавірусної хвороби. [1]

Підтвердженням даного аргументу є наша історія, наприклад Європейський Союз, перша наднаціональна організація з державними ознаками, до якої входять країни, які, через інтереси свого суспільства, зрозуміли, що подальший прогрес, мир та безпека їхніх народів залежить від їхньої співпраці. Жертвуючи частиною своїх суверенних прав та частиною своєї свободи, вони створили політично-економічне утворення, яке сьогодні підтримує процес стрімкого розвитку, а також захищає, гарантує та забезпечує права й свободи людей та громадян, які знаходяться й проживають на їхній території. Іншим, менш приємним прикладом є геополітична ситуація на Близькому Сході, де уряди таких країн, як Ізраїль мусять вдаватися до обмежень свобод своїх громадян, в обставинах військової та політичної небезпеки з боку сусідніх держав.

Аналізуючи дані випадки можна отримати підтвердження того, що кожне обмеження наших природних прав відбувається, у момент конкретної ситуації та обставин, як негативних, так і позитивних, саме в інтересах більшості. І ми маємо це розуміти, якщо хочемо створити толерантне, демократичне суспільство.

Для детального аналізу даної тематики візьмемо випадок з масовим поширенням небезпечних захворювань. У такий момент, для забезпечення гарантій безпеки права кожного на здорове життя, суспільство починає розробку, а потім введенням антигенного матеріалу в людей з метою породити імунітет до інфекційної хвороби та запобігти подальшому зараженню. Тільки цей засіб допомагає людству не тільки протидіяти вірусам, проте і створює захист для нормального співіснування людей між собою. На сьогодні, цей процес ми називаємо вакцинацією, або щепленням, і в залежності від ступеню небезпеки хвороби для суспільства, залежить питання його обов'язковості.

У подібних епідемічних ситуаціях, беручи випадок з інфекційною хворобою COVID-19, яка вже забрала життя більше 5 млн. людей, обмеження прав частини людей, що не бажають робити щеплення добровільно, з метою забезпечення громадського блага, протидії поширення пандемії та запобігання хворобам і смерті багатьох тисяч громадян є не тільки доцільним, але й необхідним. І подібні дії дозволені Загальною декларацією прав людини (частина 2 стаття 29), яка зазначає, що при здійсненні своїх прав і свобод кожна людина повинна зазнавати тільки таких обмежень, які встановлені законом виключно з метою забезпечення належного визнання і поваги прав і свобод інших та забезпечення справедливих вимог моралі, громадського порядку і загального добробуту в демократичному суспільстві. [1]

У нашому, національному законодавстві України це закріплено не лише самою Конституцією (статтею 3, 27 та 49), але й нормативно-правовими актами, які зобов'язують осіб проходити курс вакцинації. Наприклад, у трудових відносинах це може бути Наказ 2153 «Про затвердження Переліку професій, виробництв та організацій, працівники яких підлягають обов'язковим профілактичним щепленням», також стаття 46 Кодексу законів про працю та стаття 7 Закону України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» не тільки дозволяють, але й вимагають від роботодавця здійснювати контроль за забезпеченням санітарно-протиепідемічних заходів своїх працівників, згідно із законодавством. Наразі такими підставами слугують норми частина 2 статті 12 Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб» та п. 14 Положення про Міністерство охорони здоров'я України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25 березня 2015 р. № 267.

Чудовим прикладом ситуації з профілактичними щепленнями є справа Вавчичко та інші проти Чеської республіки, яка клопоталась в Європейському суді з прав людини у 2015 році [2]. Заява стосувалася, щодо порушення прав людей на повагу до приватного і сімейного життя (стаття 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод), свободи думки, совісті і релігії (стаття 9 цієї Конвенції), а також права на освіту (стаття 2 Протоколу № 1 До Конвенції) через відмову заявників у вакцинації. У цій справі суд постановив, що «заходи, які оскаржили позивачі, які оцінюються в національному контексті, мають розумне співвідношення пропорційності з цілями, до яких прагне Чехія, а саме захист від захворювань, що представляють серйозний ризик для здоров'я». З приводу недопуску дітей до навчальних закладів ЄСПЛ зазначив, що наслідки, за відмову від щеплень, за своєю суттю мають захисний, а не каральний характер, і хоча діти внаслідок цього втрачали певні можливості – це було прямим наслідком відмови їхніх батьків від обов'язку, щодо

захисту громадського здоров'я, у тому числі захисту невеликої кількості дітей, яким протипоказана вакцинація. [3], [4]

Тобто, втручання влади у недоторканість приватного життя мало виправдану мету, яка була викликана суспільною необхідністю й здійснювалася в кращих інтересах дитини.

Проте все ж слід зазначити, що справа стосувалася стандартної й планової вакцинації від хвороб, які вже були не тільки відомі, але й детально досліджені сучасною медициною. Звісно, розробка будь-якої вакцини і лікарських засобів, разом з клінічними тестами, займають завжди дуже тривалий період, але в умовах пандемії необхідна прискорений порядок їхнього створення. Наприклад Рішення Ради Євразійської економічної комісії від 03.11.2016 № 78 «Про Правила реєстрації та експертизи лікарських засобів для медичного застосування», встановлює «пандемічну схему» розробки, яка передбачає усі етапи тестування, щодо безпеки лікарського засобу, який вводиться в період глобального поширення нової небезпечної хвороби і саме у встановленому порядку цей препарат вважається перевіреним і дозволеним.

Важко не згадати також недавнє введення Австрією, а саме з 1 лютого 2022 року, обов'язкової вакцинації від коронавірусної інфекції. "Це як "спільне тіло". У нас, як членів суспільства, є не тільки права, а й обов'язки... Є важливіше благо - нормальне функціонування системи охорони здоров'я. Ніхто не хоче ситуації, коли для пацієнтів немає місця в реанімаціях через те, що вони переповнені людьми, які не захотіли щеплюватися від коронавірусу", - зазначив Олександр Шалленберго, канцлер Республіки Австрії. На питання про майбутні покарання за категоричну відмову вакцинуватись, він заявив: "Люди мають зрозуміти, що це - щось серйозне. Ми всі маємо розуміти, що у нас є спільна відповідальність. Проблеми, які створила пандемія - це проблема не тільки уряду чи місцевої влади, це вимагає відповідальності кожної людини. Нам потрібно захистити себе, своїх близьких, друзів, колег на роботі. І якщо окремі люди не хочуть приймати таке рішення, тоді суспільство може сказати, що справді дуже хоче, щоб вони це зробили". [5]

Дане рішення влади було прийняте не просто так. Уся країна досить тривалий час зазнавала важких наслідків від четвертої хвилі пандемії й обмеження проведені урядом для населення, яке на 66% було вакциноване, не принесло бажаних результатів. «Статус найзакритішої країна ЄС» змусило парламент Австрії ухвалити радикальне рішення, переконуючи усіх у тому, що причиною гострих проблем пандемії є повільна вакцинація людей та не досягнення потрібної цифри у 80%.

І знову інтереси суспільства взяли гору над приватними інтересами людей, проте залишається головне і цікаве питання: «Хто буде нести відповідальність, якщо навіть повністю вакциноване населення, яке переконували і змушували пройти курс профілактичних щеплень, буде все одно зазнавати руйнівних наслідків від пандемії?». Тут наша влада має зрозуміти, що коли права людей обмежуються з метою інтересів більшості, значить мають бути результати від даних дій й не можна забувати про характер їхньої реалізації.

Ми чудово знаємо багато прикладів з історії, коли реалізація поставлених цілей приводило нас до ненависті, насильства та розрухи, коли обіцянки влади, що діє в інтересах народу, через обмеження його прав для блага Батьківщини, замість процвітання вели його до наслідків, які неможливо було ком-

пенсувати, чи стерти. Плани наполеонівської Франції на Європу на початку XIX століття, плани нацистів, комуністів на світ у XX століття - не тільки не принесли бажаного для суспільства, проте й створили такі шрами на ньому, які вже ніколи не зникнуть.

Тому, як висновок, хочу зазначити, що коли ми говоримо про обов'язкову вакцинацію, як інструмент в інтересах суспільства, та вважаємо обмеження прав людини єдиним та необхідним засобом для досягнення поставленої цілі, ми та наша держава має усвідомити усі наслідки рішення, яке збираємось приймати, бо дороги назад не буде. Повернути права людям завжди можна, проте стерти негативні результати своїх дій є практично неможливим, адже усе, що ми робимо, уходить у минуле.

Список використаних джерел:

1. Вакцинація від COVID-19: правове обґрунтування відмови і захист від подальшої дискримінації. практика ЄСПЛ. Український аспект URL: <https://www.echr.com.ua/vakcinaciya-vid-covid-19-pravove-ob%D2%91runtuvannya-vidmovi-i-zaxist-vid-podalsho%D1%97-diskriminaci%D1%97/>
2. Case of Vavříčka and others v. The Czech Republic. European Court of Human Rights cour européenne des droits de l'homme URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng>
3. ЄСПЛ визнав правомірним адмінпокарання батьків за відмову від вакцинації дітей. Європейська правда. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2021/04/8/7121891/>
4. ЄСПЛ визнав правомірність покарання батьків за відмову від обов'язкової вакцинації дітей. URL: <https://zn.ua/ukr/WORLD/jespl-viznav-pravomirnist-pokarannja-batkiv-za-vidmovu-vid-obovjazkovoji-vaktsinatsiji-ditej.html>
5. "У нас є не тільки права, а й обов'язки": канцлер Австрії про обов'язкову вакцинацію від Covid-19. Європейська правда. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2021/11/24/7130697/>
6. Кодекс законів про працю України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>
7. Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4004-12#Text>
8. Закон України «Про захист населення від інфекційних хвороб» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1645-14#Text>
9. Закон України «Про затвердження переліку професій, виробництв та організацій, працівники яких підлягають обов'язковим профілактичним медичним оглядам, порядку проведення цих оглядів та видачі особистих медичних книжок» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/559-2001-%D0%BF/ed20020215#Text>
10. Положення про Міністерство охорони здоров'я України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25 березня 2015 р. № 267. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/267-2015-%D0%BF/ed20210814#Text>
11. Конституція України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
12. Загальна декларація прав людини URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
13. Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
14. Як юридично захистити себе від вакцинації URL: <https://porady.org.ua/yak-yurydychno-zakhystyty-sebe-vid-vaktsynatsiyi>